

D ů v o d o v á z p r á v a

Obecná část

I. Zhodnocení současného právního stavu

Přehled platné právní úpravy

Ústavním základem pro realizaci svobody náboženské víry je Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“), která zejména v článcích 3, 15 a 16 stanovuje individuální i kolektivní práva. Omezení výkonu výše označených individuálních a kolektivních práv připouští čl. 16 odst. 4 Listiny pouze v případech stanovených zákony, jestliže je to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Základní ústavní úprava je obsažena v čl. 2 odst. 1 Listiny, kde se stanoví, že stát je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat ani na výlučnou ideologii, ani na náboženské vyznání. Je tím vyjádřen demokratický princip laického státu, který, podobně jako v některých státech Evropy, např. ve Francii, Německu, Španělsku, Portugalsku, který nesmí preferovat žádné náboženské vyznání ani ateismus, stejně jako diskriminovat jednotlivce pro jeho náboženství, víru nebo ateismus a to ani přímo ani nepřímo. Taková ústavní úprava v České republice odpovídá i náboženské či nenáboženské orientaci obyvatelstva ve státě. Nelze proto spojovat úkony státu s úkony náboženskými nebo protináboženskými či ateistickými neboť by tím byla dotčena práva obyvatel jiného náboženského nebo nenáboženského smýšlení a vyznání.

Podle čl. 3 odst. 1 Listiny se základní práva a svobody zaručují všem bez rozdílu víry a náboženství či jiného smýšlení. Stát musí toto právo zaručit na celém svém území vůči každému (územní výsost) a musí je zaručit každému občanu, ať žije kdekoliv (personální výsost). Stát musí uvedené principy zaručit ve všech oblastech, a to i v oblasti územní samosprávy - v obcích a krajích. Stát nemůže ani ve vnějších vztazích připustit nerovnost či privilegia, jež by některé skupiny občanů zvýhodňovaly nebo znevýhodňovaly, pokud jde o jejich náboženství a víru ve vztahu k jiným náboženstvím.

Listina také upravuje zvláštní kolektivní právo církví a náboženských společností v čl. 16 odst. 2, který stanovuje, že církve a náboženské společnosti upravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řehole a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

Náboženská svoboda je ústavně zaručena především v článku 15 a čl. 16 Listiny. V čl. 15 odst. 1 se stanoví, že svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru a nebo být bez náboženského vyznání. Tyto svobody musí zaručit stát. Ve smyslu čl. 4 odst. 2 až 4 Listiny tak může učinit jen zákonem a při respektování podmínek a limitů v tomto ustanovení uvedených. Taková práva znamenají zároveň i povinnost státu, že takovými zárukami musí chránit jednotlivce i skupiny před kýmkoliv (i před církvemi a náboženskými společnostmi), kdo by bránil svým příslušníkům, jejich rodinným příslušníkům nebo komukoliv ve svobodě myšlení, svědomí a náboženského vyznání nebo v právu změnit své náboženství nebo víru, nebo být bez náboženského vyznání. Stát současně přijímá opatření různého druhu proti náboženským uskupením nerespektujícím tyto zásady, a to zejména podle ustanovení čl. 16 odst. 4 Listiny.

Je povinen též zaručit zvláštní ochranu dětí a práv rodičů při jejich výchově i souladu s ustanovením čl. 32 odst. 4 Listiny. Toto ustanovení se vztahuje i na ochranu dětí před takovými vlivy, jež negativně působí na svobodu jednotlivce rozhodovat o svém osudu. Povinnosti státu jsou obsaženy dále v Úmluvě o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.), která je smlouvou podle čl. 10 Ústavy, především pak v jejím článku 14. Při výchově dětí jsou rozhodující zájmy dítěte a obecné principy respektování lidských práv. Práva rodičů, případně poručníků, stanoví i čl. 18 odst. 4 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech publikovaný pod č. 120/1976 Sb. Obdobně tato práva vyjadřuje i Deklarace o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství nebo víře (Rezoluce OSN č. 36/55 z 25.11. 1981).

K obsahu ústavně zaručené náboženské svobody patří i právo každého svobodně projevat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním náboženství, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu. Tato práva se zpravidla realizují v církvích a náboženských společnostech nebo jejich prostřednictvím. Jsou však právem každého a každý může svobodně zvolit, zda chce své náboženství nebo víru projevat sám nebo společně s jinými v takových sdruženích. O tom, jakým způsobem tak může činit v církvích a náboženských společnostech, pojednává čl. 16. odst. 2 Listiny. Listina nepreferuje ani způsob projevu náboženské svobody a víry v církvích a náboženských společnostech, ani mimo ně, a nikomu nemůže být bráněno, aby tak činil dle vlastní volby. Církev a náboženské společnosti jsou hlavními, nikoliv však výlučnými vyjadřovateli náboženského přesvědčení občanů.

Při výkladu obsahu těchto ustanovení je významné ustanovení čl. 9 Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách. Obsahuje vedle principů a hodnot obsažených v Listině i ustanovení o projevech přesvědčení. V čl. 18 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech je norma vyjadřující, že nikdo nemůže být podroben donucování, které by narušovalo jeho svobodu vyznávat nebo přijímat víru podle vlastní volby. I taková ochrana každého ve státě se musí uplatnit ve vnitrostátním právu. Při respektování principu rovnosti mezi jednotlivci navzájem i mezi sdruženími navzájem při zajišťování náboženské svobody musí být na tato ustanovení vzat zřetel.

Čl. 1 Ústavy České republiky stanovuje, že Česká republika je svrchovaný a demokratický právní stát, založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana, což mimo jiné znamená, že žádný zahraniční subjekt nemůže být privilegován ve vztahu k jinému subjektu a nemůže být narušována svrchovanost státu. Podle čl. 2 Ústavy státní moc slouží všem občanům, nemůže proto sloužit jen části občanů podle příslušnosti nebo nepřislušnosti k některé církvi nebo náboženskému vyznání. Proto je také vztah státu a církví založen na konfesní neutralitě.

Listina respektuje skutečnost, že církve a náboženské společnosti nevznikají registrací, ale jsou jimi nezávisle na státu. Náboženská svoboda je pak v souladu s ústavním pořádkem České republiky v plné míře zaručena všem registrovaným i neregistrovaným církvím a náboženským společnostem. Registrací podle zákona se již existující církve a náboženské společnosti, oprávněné požívat rozsáhlou náboženskou svobodu, stávají právními osobami podle právního řádu České republiky.

Zákonná úprava plně respektující výše uvedené ústavní principy je obsažena v zákoně č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech, ve

znění nálezů Ústavního soudu uveřejněného vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb. (dále jen „zákon“).

Zákon konkretizuje individuální a kolektivní práva daná Listinou a vztah mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi, který je založen na respektování svobody náboženského vyznání a vnitřní autonomie církví a náboženských společností a na důsledném uplatňování konfesní neutrality státu vůči církvím a náboženským společnostem. Upravuje registraci církví a náboženských společností, která je realizována podle správního řádu, a evidenci některých právnických osob odvozených od církví a náboženských společností a konkretizuje práva a povinnosti registrovaných církví a náboženských společností, stejně jako postup jejich případného zrušení a zániku. Zákon stanovuje též podmínky pro získání oprávnění k výkonu zvláštních práv, tj. práv působení v některých oblastech veřejné sféry jako je armáda, vězeňství, ale též financování platů duchovních a církevní administrativy ze státního rozpočtu, přičemž současně stanovuje, že výkon jednotlivých konkrétních práv je upraven jinými zákony pro tu oblast veřejné sféry, ve které jsou zvláštní práva vykonávána. Stanovuje ministerstvo jako orgán provádějící registraci a evidenci podle zákona.

Konkrétní práva a povinnosti při výkonu zvláštních práv církví a náboženských společností jsou upraveny např. těmito zákony: zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 18/1992 Sb., o civilní službě, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, ve znění zákona č. 128/2002 Sb., zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.

S problematikou církví a náboženských společností souvisejí další zákony, např.: zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách), zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších změn a doplňků, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění zákona č. 122/2000 Sb., zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů.

Předmětem zákona schváleného Parlamentem nebyla – kromě oblasti zvláštních práv církví a náboženských společností – odlišná právní úprava působení církví a náboženských společností ve veřejné sféře od právní úpravy platné i pro ostatní soukromoprávní subjekty. Zákon č. 3/2002 Sb. v době, kdy vstoupil v platnost, předpokládal, že právnické osoby

založené církvemi se budou, stejně jako ostatní právnické osoby soukromého práva, řídit při působení ve veřejné sféře bez jakýchkoli odlišností (samozřejmě včetně např. pro působení ve veřejných sdělovacích prostředcích) ostatními zákony jako je zejména o zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony. Současně zákon o církvích a náboženských společnostech předpokládal, že pro toto působení ve veřejné sféře včetně poskytování obecně prospěšných služeb formou charitativní a diakonické činnosti, ale i pro podnikání, budou církve a náboženské společnosti využívat i stejné typy právnických osob jako „necírkevní“ soukromoprávní subjekty. Tato koncepce zákona o církvích a náboženských společnostech doznala změny poté, co vstoupil v platnost Ústavního soudu č. 4/2003 Sb., a to především tím, že byl zrušen § 6 odst. 2, tj. konkrétně legislativní zkratka „církevní právnická osoba“, ale i v důsledku odůvodnění tohoto nálezu, ve kterém se tento pojem používal v různých částech. Přes nevyjasněnost problému, zda je vedle samotného nálezu Ústavního soudu závazné i jeho odůvodnění, došlo po zveřejnění nálezu Ústavního soudu k rozšíření rozsahu evidence právnických osob založených církvemi a náboženskými společnostmi o charity a diakonie a jim obdobná zařízení, a to i na základě materiálu projednaného vládou dne 6. srpna, k němuž vláda přijala usnesení č. 811.

Problematika financování církví a náboženských společností, konkrétně financování platů a pojistného duchovních, platů a pojistného církevní administrativy a příspěvků na činnost ústředí církví a náboženských společností a oprav církevního majetku, je upravena zákonem č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů. Předkládaný návrh předpokládá, že platnost zákona č. 218/1949 Sb. zůstane nedotčena, a to bez ohledu na to, že je zřejmě žádoucí tento zákon co nejdříve nahradit novou právní úpravou. Jeho, byť předpokládaná časově omezená platnost současně s novým zákonem, není s navrhovanou novou právní úpravou v rozporu. Ze zákona č. 218/1949 Sb. byla totiž novelizacemi po roce 1989 odstraněna všechna ustanovení, která nebyla v souladu s právy danými Listinou. Pro financování činnosti církví a náboženských společností v oblastech veřejné sféry jako je např. školství, zdravotnictví a sociální péče, ale i pro financování oprav o údržby kulturních památek ve vlastnictví církví a náboženských společností, a to jak formou grantů tak příspěvků z různých programů státního rozpočtu není upraveno žádnými speciálními zákony platnými jen pro církve a náboženské společnosti, protože tyto finanční prostředky mohou církve a náboženské společnosti získávat podle stejných pravidel daných zvláštními právními předpisy jako ostatní právnické a fyzické osoby v České republice.

Zhodnocení platné právní úpravy

Zákon spolu s předcházejícím zákonem č. 308/1991 Sb. je jedním z nejvýznamnějších právních předpisů, přijatých po listopadu 1989. Těmito zákony, spolu s Listinou a novelizacemi zákona č. 218/1949 Sb., byly zcela zásadním způsobem napraveny deformace ve vztazích státu na jedné straně a církví a náboženských společností na straně druhé, které byly do tohoto vztahu vneseny komunistickým režimem. Oběma zákony byl na shodné úrovni konstituován vztah státu a církví a náboženských společností co do respektování svobody náboženského vyznání, vnitřní autonomie církví a náboženských společností, ale i důsledného uplatňování konfesní neutrality, a to přinejmenším na úrovni odpovídající úrovni tohoto vztahu ve vyspělých demokratických státech.

Zákon při zachování stejně vysoké úrovně náboženské svobody jako podle předcházející právní úpravy (zákon č. 308/1991 Sb.), především oproti předcházející právní úpravě:

- liberalizoval přístup církví a náboženských společností k nabytí postavení právnické osoby podle právního řádu České republiky, tím, že podle zákona postavení právnické osoby podle zákona získává církev nebo náboženská společnost již při prokázání, že se k ní hlásí nejméně 300 zletilých osob namísto 10 tisíc zletilých občanů České republiky podle předcházející zákonné úpravy;
- konkretizoval podmínky vzniku a působení církví a náboženských společností v České republice v souladu s ustanovením čl. 16 odst. 4 Listiny, a to nejen pro registrované, ale též neregistrované církve a náboženské společnosti.
- odlišil práva náboženské svobody církví a náboženských společností od zvláštních práv působení církví a náboženských společností v takových oblastech veřejné správy jako je školství, vězeňství a armáda, tj. v oblastech, za které každý demokratický stát přebírá odpovědnost a z větší části je i organizuje a provádí, pro jejichž výkon požaduje zákon splnění dalších podmínek k získání oprávnění k výkonu těchto zvláštních práv s tím, že zákon stanovuje, že výkon konkrétních zvláštních práv se upravuje zákony platnými pro danou oblast veřejné sféry;
- upřesnil metodu uznávání církví a náboženských společností státem, kterou je registrace podle obecných předpisů ve správním řízení, jehož výsledky jsou přezkoumatelné soudy, tj. metodu, která v míře větší než je tomu u jiných přístupů zajišťuje objektivnost přístupu státu vůči jednotlivým náboženským vyznáním v tom, že jejich uznávání je vázáno výhradně na splnění zákonem daných (a tedy všem známým) podmínek, které nelze měnit jinou cestou než zákonem;
- umožnil registrovaným církvím a náboženským společnostem zakládat jejich svazy podle zákona;
- zajistil na mnohem vyšší úrovni než podle předcházející úpravy jistotu třetích osob, nejen ve stanovení podmínek pro vznik a působení církví a náboženských společností v České republice, ale současně jednak v tom, že upřesnil náležitosti a postup registrace církví a náboženských společností a evidence právnických osob církví a náboženských společností včetně ustanovení o jejich zrušení a zániku, jednak zavedl rejstříky církví a náboženských společností, jejich svazů a církevních právnických osob, ale též např. v ustanoveních týkajících se zániku církve a náboženské společnosti, v nichž je garantováno, že prostředky vynaložené na náboženskou činnost nebudou využity na jiný účel než byly poskytnuty.

K problémům současné právní úpravy

K problémům s aplikací zákona, který vstoupil v platnost 7.1.2003, došlo po vyhlášení nálezu Ústavního soudu ve Sbírce zákonů pod č. 4/2003 Sb. Byla zrušena tato 4 ustanovení zákona: § 6 odst. 2, § 21 odst. 1 písm. b), § 27 odst. 5 věty druhé v části „a dosažený zisk smí být použit jen k naplnění činnosti církve a náboženské společnosti“, § 28 odst. 5, tj. tyto části zákona (*tučně vytištěný text v uvozovkách*):

a) § 6 odst. 2: „**Registrovaná církev a náboženská společnost může navrhnout k evidenci orgán církve a náboženské společnosti nebo řeholní a jinou církevní instituci založenou v církvi a náboženské společnosti podle jejích vnitřních předpisů za účelem organizace, vyznávání a šíření náboženské víry jako právnickou osobu podle tohoto zákona (dále jen „církevní právnická osoba“).**“

b) § 21 odst.1 písm. b): Ministerstvo zahájí řízení o zrušení oprávnění k výkonu zvláštních práv ... „**b) pokud registrovaná církev a náboženská společnost nezveřejňuje každoročně výroční zprávu podle § 7 odst. 3, nebo**“

c) § 27 odst. 5 – 2. věta: Podnikání a jiná výdělečná činnost církve a náboženské společnosti mohou být pouze její doplňkovou výdělečnou činností „**a dosažený zisk smí být použit jen k naplnění cílů činnosti církve a náboženské společnosti**“.

d) § 28 odst. 5 : „**Registrovaná církev a náboženská společnost je povinna doplnit ve lhůtě do 1 roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona údaje o evidovaných církevních právnických osobách podle tohoto zákona orgánem k tomu určeným v jejím základním dokumentu. Nejsou-li údaje o církevní právnické osobě doplněny v této lhůtě, ministerstvo vyzve registrovanou církev a náboženskou společnost k doplnění údajů v termínu nejméně 30 dnů ode dne doručení výzvy. Nedoplní-li registrovaná církev a náboženská společnost údaje ve stanoveném termínu, ministerstvo může podle povahy nedoplněných údajů evidenci církevní právnické osoby zrušit. U církevních právnických osob existujících déle než 50 let lze nahradit doklad o založení podle § 16 odst. 2 písm. a) tohoto zákona čestným prohlášením příslušné církve a náboženské společnosti.**“

Zrušením citovaných 4 ustanovení, resp. jejich části nebyla v žádném případě dotčena celková koncepce zákona, kterou se Ústavní soud velmi podrobně zabýval a nikterak ji nezpochybnil. Zrušením ustanovení b), které obsahovalo sankci za neplnění povinnosti zveřejňovat údaje o výkonu zvláštních práv církví a náboženských společností v takových oblastech veřejné sféry jako je školství, vězeňství a ozbrojení síly České republiky, stejně jako zrušení ustanovení c), ale i zrušení ustanovení d), které pouze způsobilo Ministerstvu kultury nemalé problémy v tom, že dosud nejsou všechny potřebné údaje k dispozici k zajištění jistoty třetích osob, nejsou důvodem k předložení novely zákona.

Jediným důvodem k předložení novely zákona je zrušení ustanovení a). V daném ustanovení § 6 odst. 2 byla totiž zrušena legislativní zkratka „církevní právnická osoba“, přičemž nové vymezení tohoto pojmu není v odůvodnění nálezu Ústavního soudu obsaženo. Tento pojem nebyl nikdy předtím vymezen ani v předcházejícím zákoně ani ve vnitřních předpisech církví (např. Kodex kanonického práva uvádí pouze výraz „právnické osoby v církvi“). Z textu odůvodnění nálezu Ústavního soudu lze dovodit, že je i tam používána na různých místech v různých významech. Ministerstvo se zpočátku domnívalo, že tento pojem lze vymezit ve stejném obsahu jako tomu bylo v § 6 odst. 2, a to na základě ustanovení § 16 odst. 1 a § 3 písm. a). Nešlo však o interpretaci jedinou, protože někteří představitelé některých církví a náboženských společností trvali na tom, aby všechny jejich subjekty, které oni sami označí jako církevní právnické osoby, byly evidovány ministerstvem. Za dané situace se stalo problémem, co je pro postup při aplikaci zákona po zveřejnění nálezu Ústavního soudu směrodatné, tj., zda nálezu Ústavního soudu a jím výslovně potvrzená ustanovení zákona, anebo nálezu Ústavního soudu současně s textem odůvodnění nálezu, který umožňuje různé interpretace okruhu subjektů, které mají být evidovány na Ministerstvu kultury.

Postup ministerstva se stal předmětem různých stížností včetně ústavní stížnosti a jednání na různých úrovních. Po jednání u místopředsedy vlády a předsedy Legislativní rady

vlády v březnu března 2003 byl připraven nový návrh řešení, jehož realizace byla rozdělena na přechodné období do předložení novely zákona. Podle přechodného řešení mělo ministerstvo evidovat jako církevní právnické osoby v Rejstříku církevních právnických osob jako právnické osoby subjekty zabývající se obecně prospěšnou činností, které jsou církvemi a náboženskými společnostmi většinou označovány jako diakonie a charity. Současně se ve výpisu z Rejstříku církevních právnických osob uvádí předmět jejich činnosti se zápisem, že evidence podle zákona nenahrazuje oprávnění k provozování církví uvedeného předmětu činnosti a že takové oprávnění k výkonu příslušného předmětu činnosti vzniká až na základě zvláštních právních předpisů, které budou k danému předmětu činnosti ve výpisu z evidence příkladmo uvedeny, pokud takový předpis existuje.

Uvedené přechodné řešení vzala na vědomí vláda usnesením č. 811 ze dne 6. srpna 2003, kterým Ministerstvu kultury současně uložila zpracovat a předložit vládě návrh novely zákona. Součástí materiálu Ministerstva kultury, který vzala vláda tímto usnesením na vědomí byly popsány i hlavní principy předkládané novely.

II. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

Hlavní principy navrhované právní úpravy byly součástí materiálu, který vláda vzala svým usnesením č. 811 ze dne 6. srpna 2003 na vědomí. Jsou obsaženy v tomto textu uvedeném v rámečku:

V návrhu zákona budou přesně vymezeny subjekty, které budou na MK evidovány. Kromě subjektů, které měly být evidovány před nálezem Ústavního soudu č. 4/2003 Sb., bude v novele navrženo evidovat i zařízení poskytující obecně prospěšné služby jaké poskytují charity a diakonie a jim podobná jinak nazvaná zařízení.

Z jasného vymezení těchto subjektů vyplývá, že je nutné ze zákona odstranit nejasný pojem církevní právnická osoba. Tento pojem je třeba odstranit i s ohledem na ustanovení § 8 odst. 3 zákona, v němž je stanoveno, že svaz církví a náboženských společností nemůže navrhnout k evidenci církevní právnickou osobu. Před nálezem Ústavního soudu bylo toto ustanovení logické, protože nešlo o „supercírkev“, která by zakládala např. farnosti, církevní sbory a řeholní společenství, ale o svaz právnických osob. Při extenzivním výkladu pojmu církevní právnická osoba dochází k nepřijatelnému omezení soukromoprávního subjektu, kterému by bylo zakázáno zakládat v krajním případě výkladu pojmu církevní právnická osoba všechny typy právnických osob podle právního řádu ČR

Pro subjekty založené církvemi a náboženskými společnostmi pro konání obecně prospěšných činností (např. charity a diakonie) budou navrženy podmínky jejich činnosti odpovídající podmínkám stanoveným v zákoně č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů. Stanovení takových podmínek je nezbytné s ohledem na to, že evidence právnických osob založených církvemi a náboženskými společnostmi nemůže a ani nesmí nahrazovat u církví splnění podmínek pro výkon činnosti těchto právnických osob v oblasti podnikání či jiné výdělečné činnosti podle právního řádu ČR, neboť takováto evidence by byla zcela v rozporu s čl. 4 odst. 3 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 26 odst. 1 a 2 Listiny.

Z textu části I důvodové zprávy k problémům současné právní úpravy vyplývá, že je nutné pro správnou aplikaci zákona po nález Ústavního soudu navrhnout novelu zákona, a to proto, aby zákon nebyl aplikován na základě jednoho z možných výkladů důsledků nálezu

Ústavního soudu pocházejících od různých skupin právníků, ale aby byl stanoven poslanci Parlamentu České republiky.

K celému problému je nutné zdůraznit, že okruh právnických osob nabývajících právní subjektivitu podle zákona je navržen tak, aby obsahoval ty, které se zabývají obecně prospěšnou činností, konkrétně charitativní a diakonickou prací zahrnující i humanitární pomoc a provozování sociálních a zdravotnických zařízení. Vychází se tak vstřícně většinovému přání církví a náboženských společností, které tyto subjekty od roku 1989 (do této doby byly od počátku svého působení provozovány jako spolky) chápou jako přímou součást církví a náboženských společností, protože je při této obecně prospěšné činnosti vykonávána současně i náboženská činnost.

Návrh předložené novely zákona o církvích a náboženských společnostech prošel dvěma koly připomínkového řízení. Již v materiálu předloženého do 1. kola připomínkového řízení byl pojem „církevní právnická osoba“ nahrazen charakteristikou právnických osob založených církvemi a náboženskými společnostmi, které mají být na MK podle této novely na ministerstvu evidovány. Jsou to charity a diakonie a jim obdobná zařízení církví a náboženských společností, pro která se v prvním kole připomínkovém řízení navrhovalo označení „obecně prospěšná zařízení“ tak, aby se i názvem naznačila podobnost jejich činnosti s „necírkevními“ subjekty založenými jako obecně prospěšné společnosti podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů. Při tomto návrhu vycházelo ministerstvo z názoru, že je nutné v souladu s čl. 4 odst. 3 a čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny, aby pro vykonávání obecně prospěšné činnosti platily stejné podmínky pro církevní i „necírkevní“ subjekty. Proto byla do návrhu novely zákona o církvích a náboženských společnostech převzata značná část ustanovení ze zákona o obecně prospěšných společnostech.

Na základě výsledků prvního kola připomínkového řízení byl podstatným způsobem redukován text ustanovení převzatých ze zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů. Dále bylo na poradě k vyhodnocení prvního kola připomínkového řízení navrženo, aby princip evidence právnických osob založených církvemi a náboženskými společnostmi byl nahrazen principem registrace při zachování „nárokovosti“ tohoto správního řízení. Návrh byl vyvolán názory, že při správním řízení na základě principu registrace se ke každému úkonu státní správy vydávají rozhodnutí, což nejen zavazuje ministerstvo ke správnému postupu správního řízení, ale rovněž by mělo být výhodné i pro církev a náboženské společnosti, protože by bylo jasnější podávání opravných prostředků k rozhodnutím ministerstva. Dále bylo po prvním kole připomínkového řízení změněno označení „obecně prospěšné zařízení“ na označení „účelové zařízení církví a náboženských společností“ na základě žádosti Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, protože její tato „Rada“ používá v pravidlech pro poskytování grantů. Tento název považovaly za vhodnější i církve, které vyhověly návrhu ministerstva, aby k návrhu novely zákona o církvích a náboženských společnostech uplatnily své připomínky.

Ve druhém kole připomínkového řízení byl registrační princip naopak napaden zásadními připomínkami ministerstev zahraničních věcí, dopravy a vnitra. Na základě vyhodnocení druhého kola připomínkového řízení došlo k návratu k evidenčnímu principu v případě právnických osob evidovaných církvemi a náboženskými společnostmi a z návrhu novely zákona byla vynechána i zbývající ustanovení převzatá ze zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně ustanovení, která stanovovala, že účelová zařízení církví mají mít správní a dozorčí radu anebo by měla

označit orgány církve a náboženské společnosti, které funkci správní a dozorčí rady vykonávají.

Předkládaný návrh novely zákona o církvích a náboženských společnostech:

- a) zachovává evidenční princip u právnických osob založených registrovanou církví a náboženskou společností včetně jeho nárokovosti,
- b) rozšiřuje okruh právnických osob založených registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi o zařízení typu diakonií a charit označených jako „účelová zařízení církví a náboženských společností“ vykonávajících obecně prospěšnou činnost charitativní a diakonickou včetně humanitárního působení a provozování sociálních a zdravotnických zařízení.

Poznámky k bodu b):

- Rozdělení evidovaných právnických osob podle § 16 odst. 1 je odůvodněno tím, že právnické osoby, které jsou charakterizovány v písmenu a) jsou „vnitřními“ součástmi církve, jejich činnost vnitřní předpisy některých církví a náboženských společností neupravují (např. charity Římskokatolické církve byly dosud navrhovány k evidenci jako sdružení věřících podle Kodexu kanonického práva, ačkoli charity takovým sdružením nejsou, protože v nic působí mimo „věřících“ i další osoby.).

- Toto rozdělení nikterak neomezuje právnické osoby založené církvemi a náboženskými společnostmi, ať jsou typu podle § 16 odst. 1 písm. a) nebo § 16 odst. 1 písm. b) vykonávat jak jejich „náboženskou činnost“ či činnosti obecně prospěšné či výhradně podnikatelské. Pouze je stanoveno již v současně platném zákoně o církvích a náboženských společnostech, že podnikatelská činnost (s výjimkou obecně prospěšné činnosti) může být jen doplňkovou činností.

- Výčet právnických osob, které mají být evidovány podle předložené novely zákona je nutný s ohledem na existující snahu evidovat na ministerstvu i subjekty, které nevykazují znaky právnické osoby podle právního řádu České republiky. K tomu se podrobněji uvádí, že původní záměr poskytnout možnost evidovat na ministerstvu širší spektrum subjektů, tj. všechny ty, které označí církve a náboženské společnosti jako „církevní právnické osoby“, nebyl navržen vládě v materiálu, ke kterému přijala usnesení č. 811 ze dne 6. srpna 2003, protože subjekty podnikající, nadace a další mohou být již evidovány nebo registrovány podle jiných zákonů, když u nich zjevně není na místě argument o současném poskytování náboženské činnosti. Navíc takové rozšíření subjektů evidovaných na Ministerstvu kultury je požadováno výhradně pouze od Římskokatolické církve. Protože tento problém bude z daného místa uplatňován, uvádí se na tomto místě informace, že Římskokatolická církev v návrhu základního dokumentu uvedla jako církevní právnické osoby majetkové podstaty, kterými jsou např. kostely, obročí (beneficie), záduší apod. Tyto majetkové podstaty byly vedeny v seznamu tzv. historických právnických osob, zrušeném ministrem kultury v prosinci 2001. Tento seznam byl veden jako „hromadný“ a nebyl součástí rejstříků podle předcházejícího zákona. Tyto „historické právnické osoby“ již nejsou upraveny ani současně platným Kodexem kanonického práva platným od roku 1983. Na základě výkladu odůvodnění nálezu Ústavního soudu však je tu snaha Římskokatolické církve nejen obnovit tento seznam, ale navíc tyto subjekty evidovat v řádné evidenci zákona, což se nepodařilo ani podle předcházejícího zákona. K tomu lze uvést, že šetřením Ministerstva kultury před zrušením tohoto seznamu bylo zjištěno, že seznam přibližně 9 tisíc majetkových podstat obsahuje celkem 3 199 kostelů, z toho 2 741 ve vlastnictví katolické církve, 272 kostelů zapsaných na sebe, 101 v jiném vlastnictví, 85 kostelů již neexistujících (zbořených, zaplavených apod.), za které měla být požadována náhrada

v rámci majetkového narovnání. Problematicčnost daného návrhu je zřejmá i z toho, že se navrhuje evidovat i subjekty většinou ani neodpovídající požadavkům na právnické osoby podle právního řádu ČR jako jsou beneficie, obročí nebo prebenda. Šlo o subjekty, z jejichž výnosu byli vydržováni zejména faráři, biskupové a kanovníci. Majetkovou podstatu beneficí tvořily většinou pole nebo lesy, hospodářské budovy, movité věci, cenné papíry, peníze, věcná práva k věci cizí, pravidelné příspěvky určité rodiny, obce nebo státu atp. Lze předpokládat, že většina těchto subjektů není v majetku Římskokatolické církve. Pokud by v tomto vlastnictví byly, mohly by některé z nich nabýt právní subjektivitu nejspíše jako nadace nebo nadační fondy.

c) Dikcí ustanovení § 16 odst. 1 se výstižněji vyjadřuje to, že evidence na ministerstvu není pro církev a náboženské společnosti povinná. Tento princip je obsažen již v současně platném zákonu o církvích a náboženských společnostech a ministerstvo jej plně respektuje tím, že např. v případě právnických osob založených Novoapoštolskou církví a Církví Ježíše Krista Svatých posledních dnů je na základě údajů v jejich základním dokumentu, neeviduje.

d) Nově se výslovně uvádí, že další právnické osoby založené církví a náboženskou společností a neevidované na ministerstvu mohou využívat jako soukromoprávní subjekty všech možností daných právním řádem České republiky i pro jiné soukromoprávní subjekty. Toto ustanovení je sice z právního hlediska nadbytečné, ale s ohledem na některé mediálně prezentované názory vytvářející dojem, že by snad byly v těchto právech registrované církve a náboženské společnosti omezeny, považuje ministerstvo takové pro církvi a náboženských společností takové jejich právo potvrdit i v zákoně o církvích a náboženských společnostech.

e) V návrhu novely zákona se upřesňuje terminologie, např. to, že se místo vyjádření typu „orgán církve a náboženské společnosti oprávněný k podání“ návrhu nahrazuje konkrétním odkazem na příslušné ustanovení zákona, které takový orgán vymezuje a současně se uvádí, že jde o orgán církve a náboženské společnosti, která je registrovaná. Toto upřesnění týkající se i sjednocení terminologie v jiných částech navrhované novely zákona bylo vyvoláno nejen návrhem Ministerstva financí, ale též některými dalšími orgány státní i soudní moci.

Závěrem ministerstvo uvádí následující upozornění týkající se čl. 16 odst. 2 Listiny, které se týká části tohoto textu uvádějící oprávnění zakládat „řeholní a jiné církevní instituce“. Ministerstvo v návrhu novely chtělo nahradit pojem „církevní“ pojmem „náboženské“, protože mělo za to, že by pojem „náboženské“ lépe vystihoval to, že v České republice jsou registrovány nejen církve, ale též náboženské společnosti. Na základě vyhodnocení připomínkového řízení ministerstvo od slova „náboženské“ ustoupilo a navrátilo se k vymezení uvedenému v čl. 16 odst. 2 Listiny. Existuje však oprávněný „gramatický“ výklad, že pojmem „církevní“ zákonodárce při schvalování Listiny nezamýšlel právo zakládat „řeholní a jiné církevní instituce“ uzнат i náboženským společnostem, ale pouze církvím, čímž mohl záměrně zvýhodnit církve oproti náboženským společnostem. To by ale bylo v rozporu s ústavní zásadou konfesní neutrality státu, a proto na tento problém ministerstvo na tomto místě výslovně upozorňuje.

III. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky, jak je podrobně dokladováno v části I důvodové zprávy.

IV. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, její slučitelnost s právními akty Evropských společenství

Navrhovaná právní úprava respektuje mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána. Jde zejména o Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (č. 120/1976 Sb.), Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.), Úmluvu o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.), Deklaraci o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství a víře (rezoluce OSN č. 36/55 z 25.11.1981).

Z hlediska sblížení právního řádu České republiky s právem Evropského společenství se konstatuje, že legislativní úprava této oblasti nespadá do pravomoci Evropských společenství, nýbrž do pravomoci členských států.

V. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy, zejména nároky na státní rozpočet

Věcné řešení je koncipováno tak, aby z navrhované právní úpravy nevyplývalo zvýšení mandatorních výdajů ze státního rozpočtu ani z ostatních veřejných rozpočtů či výdajů podnikatelů, hospodářských a jiných subjektů..

Předpokládaný dopad na státní rozpočet by měl být pokryt z prostředků, které byly Ministerstvu kultury schváleny usnesením vlády č. 811 ze dne 6. srpna 2003 (5 mil. Kč) v souvislosti se zavedením Rejstříku církví a náboženských společností, Rejstříku svazů církví a Rejstříku církevních právnických osob.

Zvláštní část

K čl. I

K bodům 1, 3, 14, 16, 23, 30 až 32, 34 a 35

Jde o odstranění nejasného pojmu „církevní právnická osoba“ a jeho nahrazení textem upřesňujícím, že jde o osoby založené církví a náboženskou společností a evidované podle tohoto zákona.

K bodu 2

Navrhuje se, aby součástí údajů předávaných k registraci byla i adresa místa trvalého pobytu fyzických osob v České republice tak, jak je to obvyklé i v jiných registrech ekonomických subjektů. Zůstává však v platnosti ustanovení § 17 odst. 2, že tento údaj není zveřejňován ve veřejné části rejstříků podle zákona.

Navrhované doplnění je žádoucí např. i s ohledem na řízení o registraci církví a náboženských společností, protože se ministerstvo již dostalo do situace, kdy mu bylo odmítáno uvedení tohoto údaje na podpisových arších k registraci (§ 10 odst. 2 písm. c). Bez tohoto údaje by přitom nebylo možné ověřit, zda nebyly osobní údaje fyzických osob zneužity, k čemuž již došlo.

Na základě jednání se zmocněncem vlády pro lidská práva se uvádí, že pan zmocněnec by dal přednost rozšíření okruhu osob oprávněných podat např. návrh na registraci církve a náboženské společnosti nejen na osoby s „trvalým“ pobytem. Slovo „trvalý“ bylo v návrhu novely ponecháno, a to především s ohledem na obavu, aby se Česká republika nestala místem, kde dochází ke snadnějšímu uznávání různých náboženských společenství než je tomu v sousedních státech.

K bodu 4

Jde o doplnění ustanovení, které vylučuje, aby název církve nebo náboženské společnosti nebyl zaměnitelný nejen s názvem jiné církve a náboženské společnosti, ale i s jinou právnickou osobou. Tento problém již byl při návrhu na registraci jednoho subjektu zaznamenán.

K bodu 5

Na základě žádosti zmocněnce vlády pro lidská práva se na začátku ustanovení § 5 nahrazují slova „občanů“ slovem „osob“, a to v souladu s odůvodněním této žádosti, že dané ustanovení by se nemělo týkat jen občanů České republiky, ale všech osob v České republice. Navržená úprava je navíc v souladu s textem v písm. b) a c), v nichž se daná ustanovení vztahují na „osoby“.

K bodu 6

Po nález Ústavního soudu č. 4/2003 zůstalo v zákoně ustanovení, že svaz církví a náboženských společností nemůže založit církevní právnickou osobu. Při rozšíření obsahu

tohoto pojmu pro charitativní organizace (a dokonce ve výkladech některých právníků i na další výdělečné a podnikatelské subjekty) by došlo k výraznému omezení svazu církví a náboženských společností jako soukromoprávního subjektu, kterému by bylo zakázáno zakládat – oproti jiným soukromoprávním subjektům - většinu právnických osob nejen podle občanského zákoníku, ale i podle obchodního zákoníku. Také proto bylo nutné nejasný pojem církevní právnická osoba nahradit přesnějším vymezením. Protože svaz církví a náboženských společností není ani církev ani „supercírkev“, upřesňuje se tímto ustanovením, že není zakladatelem právnických osob zakládaných pro vnitřní organizaci a život církví a náboženských společností, ale naopak může být zakladatelem podnikatelských subjektů včetně právnických osob provozujících obecně prospěšnou činnost.

K bodům 7 a 11

Jde pouze o upřesnění, že k návrhu na registraci nemá být přiložen právě uvedený počet osob, ale nejméně v zákoně uvedený počet daných osob.

K bodu 8

Upřesňuje se, že základní dokument obsahuje pouze ty údaje, které zákon požaduje tedy, že nejde o všechny „základní texty církve a náboženské společnosti“, ale jen o ty jejich části, které jsou předmětem zájmu zákona. Nejde tedy o změnu oproti současnému zákonu, ale pouze o upřesnění, že jde o písemný dokument předkládaný církví a náboženskou společností a obsahující jen zákonem předepsané údaje.

Zároveň se upřesňuje, že v § 10 odst. 3 písm. h) nejde o popis správního řízení ministerstva, ale o uvedení způsobu schvalování dokumentů církve a náboženské společnosti nebo jejich částí, které jsou přebírány do základního dokumentu a tudíž jsou předmětem registrace na ministerstvu. Formulace v zákoně byla v této souvislosti nejasná a zavádějící. Současně se upřesňuje znění § 10 odst. 3 písm. f), jakým způsobem a které údaje o subjektech zakládaných církví a náboženskou společností mají být v základním dokumentu vyjmenovány.

Na základě zkušeností s financováním podle zákona č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění pozdějších předpisů, se navrhuje, aby součástí základního dokumentu podle § 10 odst. 3 písm. g) bylo i označení jednotlivých duchovních. Jde především o to, že při mzdových inventurách závazných položek státního rozpočtu na platy a pojistné duchovních, které je povinno ministerstvo provádět, je obtížné zjistit, zda z dané závazné položky státního rozpočtu nejsou financovány i jiné osoby než duchovní příslušné církve nebo náboženské společnosti. Po doplnění těchto údajů bude možné případně navrhnout i novelizaci přílohy nařízení vlády č. 86/1993 Sb., o osobních požitcích poskytovaných duchovním církví a náboženských společností, ve znění pozdějších předpisů, která je nesystémová v tom, že obsahuje nejen názvy duchovních, ale též názvy funkcí v duchovní správě (např. tajemník biskupa), které mohou zastávat i „neduchovní“, což danou finanční kontrolu využívání prostředků ze státního rozpočtu velmi komplikuje.

Základní dokument má podle § 27 odst. 5 obsahovat i údaje dané tímto ustanovením. Proto se navrhuje, aby v § 10 odst. 3 písm. j) bylo na toto ustanovení výslovné upozornění tak, aby nemusel být základní dokument církve a náboženské společnosti zasílán k doplnění, když si orgán této církve nevšiml této povinnosti na jiném místě zákona.

K bodům 9, 10, 12, 13, 17 až 21, 24, 27, 29, 33, 34

Upřesňuje se postup a terminologie při správním řízení včetně oprav.

K bodu 15

V souvislosti s rozšířením rozsahu právnických osob evidovaných na ministerstvu se nově formulují společná ustanovení platná pro evidenci všech právnických osob založených církví a náboženskou společností a evidovaných podle tohoto zákona.

Navrhovaná evidence pro právnické osoby založené církvemi a náboženskými společnostmi podle předloženého návrhu zůstává nároková, stejně jako jejich dosavadní evidence. Ministerstvo nemůže evidenci právnické osoby odmítnout, je-li návrh předložen k tomu oprávněným orgánem církve a náboženské společnosti a obsahuje-li návrh na evidenci všechny náležitosti podle zákona, které se co do jejich obsahu neliší od náležitostí, které byly předkládány k evidenci.

V odstavci (1) se rozšiřuje spektrum evidovaných právnických osob o subjekty typu charit a diakonií a obdobných zařízení provozujících obecně prospěšnou činnost charitativní a diakonickou prací zahrnující i humanitární působení a provozování zdravotnických a sociálních zařízení, současně se dikcí ustanovení odstavce (1) lépe vyjadřuje to, co bylo platné i doposud, a to, že pro právnické osoby založené církvemi a náboženskými společnostmi není jejich evidence povinná, tj. nejsou-li evidovány, jsou součástí církve a náboženské společnosti s právní subjektivitou jen podle církevních předpisů, a mohou vstupovat do právních vztahů z pověření církve a náboženské společnosti. Toho do současné doby využívají např. Novoapostolská církev a Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Ministerstvo respektuje taková rozhodnutí církví a náboženských společností, a to podle toho, co uvede příslušná církev a náboženské společnosti v základním dokumentu předkládaném podle zákona v § 10 odst. 3.

Odstavec (2) výslovně stanovuje, a to opět v dikci znamenající možnost (nikoli povinnost), že další právnické osoby založené církvemi a náboženskými společnostmi, než ty, které jsou uvedeny v odstavci (1), se mohou registrovat nebo evidovat podle jiných zákonů. Toto ustanovení je sice vzhledem k tomu, že církve a náboženské společnosti jsou soukromoprávními subjekty, nadbytečné, protože jako takové subjekty mohou využívat všech možností daných jim občanským zákoníkem (tento zákon je jen „speciálním doplňkem“ občanského zákoníku), ale jeho absence v tomto zákoně je využívána k argumentaci, že se omezuje okruh právnických osob, které mohou církve a náboženské společnosti zakládat. Proto je nezbytné toto ustanovení v zákoně výslovně uvést.

Odstavec (3) stanovuje, že i změny v evidovaných údajích podléhají evidenci, současně s upřesněním, že je navrhuje ten, kdo navrhuje i samotnou evidenci.

Ustanovení odstavce (4) pouze opakuje pro právnické osoby založené církvemi a náboženskými společnostmi že to, co je závazné pro církve a náboženské společnosti podle § 27 odst. 5 zákona, je závazné i pro právnické osoby od nich odvozené.

K bodu 22

V ustanovení § 16b se stanovuje, že návrh na registraci účelového zařízení založeného církvemi a náboženskými společnostmi obsahuje zakládací listinu a statut účelového zařízení a jejich náležitosti. Způsob jednání a rozhodování nestanovuje zákon, ale ponechává stanovení těchto pravidel církvím a náboženským společnostem. Výčetem se stanovuje, které údaje musí být obsaženy ve výroční zprávě. Odstavce (6) a (7) stanovují stejný postup ve správním řízení jako u právnických osob založených církvemi a náboženskými společnostmi a evidovaných podle § 16a.

K bodu 25

Do § 17 se doplňuje ustanovení odstavce (7), podle kterého je ministerstvo povinno vést veřejně přístupné rejstříky i způsobem umožňujícím dálkový přístup, které bylo dosud uvedeno jen ve vyhlášce.

Současně se do § 17 doplňuje ustanovení odstavce (8), podle kterého církví a náboženskou společností nahlášené a ministerstvem v rejstřících uvedené předměty činnosti neznamenají to, že by oprávnění k jejich činnosti vznikalo tímto zápisem ministerstva. To vzniká až poté, co splní podmínky dané jinými zákony, pokud je k výkonu dané činnosti nějaké zákony stanovují.

K bodům 26 a 28

Upřesňuje se, že ve veřejně přístupné části rejstříků budou vedeny i předměty činnosti, což se sice z textu zákona č. 3/2002 Sb. dalo odvodit, ale výslovné uvedení tohoto ustanovení je pro praxi potřebné.

K bodu 30

V návaznosti na změny v rozsahu evidovaných právnických osob na ministerstvu se formuluje toto ustanovení tak, aby po stránce terminologické vyhovovalo dané změně. Doplnuje se předmět činnosti, který bude uváděn ve veřejné části rejstříků.

Navrhuje se, aby nadále neexistovala možnost vedení osobních údajů členů statutárních orgánů právnických osob evidovaných na ministerstvu církví nebo náboženskou společností. Těto možnosti dosud využívala pouze Církev římskokatolická, ale nikoli jako celek, ale pouze v případě právnických osob, které založila arcibiskupství nebo biskupství (tedy nikoli pro právnické osoby založené Českou biskupskou konferencí nebo ženskými a mužskými řády a kongregacemi). Při rozšíření spektra právnických osob dosud evidovaných na ministerstvu se řeší případ charit, jejichž zřizovateli jsou v naprosté většině biskupství a arcibiskupství. Tuto část evidence nedostávalo ministerstvo, které vede podle § 17 odst. 1 všechny tři rejstříky, ani na vědomí, ačkoli o to opakovaně žádalo. Po opakovaných žádostech bylo ministerstvo pouze odkázáno na webové stránky jednotlivých arcibiskupství a biskupství. Tyto stránky nejen nejsou vedeny jednotně, ale především nejsou vedeny v časové řadě, takže nelze zjistit, kdy nastala změna v osobě člena statutárního orgánu, jednak jsou v těchto seznamech vedeny jako právnické osoby evidované na ministerstvu i takové součásti církve, které nikdy na ministerstvu evidovány nebyly a nejsou. Způsob takového vedení údajů rejstříků podle zákona, kdy u některých právnických osob takové údaje církve vede a u dalších nikoli, nevede je v časové řadě a uvádí tam i údaje neodpovídající skutečnosti, je

neúnosný nejen z hlediska výkonu státní správy, ale zejména je nepřijatelný z hlediska zajištění jistoty třetích osob. Proto se obdobné ustanovení novelou zákona nenavrhuje.

K bodu 34

Na základě zkušeností z aplikace zákona se přidávají do § 26 dvě ustanovení vymezující možnosti zrušení registrace podle tohoto zákona. Jde o to, že již došlo k tomu, že právnická osoba evidovaná podle předcházejícího zákona již v ČR nepůsobila, protože v ČR nebyl žádný její člen a ani neměla žádný majetek. Ministerstvo však dosud její evidenci nemohlo zrušit, pokud nedostalo návrh na její vyřazení z evidence od církve. Bez navrhovaného doplnění § 26 odst. 1 písm. e) by se tak do právního řádu ČR zaváděl institut právní kontinuity např. podle kanonického práva, kdy by se musela evidence takové právnické osoby vést ještě dalších 100 let. Dále ministerstvo nemělo dosud v zákoně rovněž oprávnění vydat rozhodnutí o zániku evidované právnické osoby v případě, že byla založena na dobu určitou, pokud opět takový návrh nepodala sama konkrétní církev nebo náboženská společnost.

Do § 26 odst. 2 zákona se v souvislosti s rozšířením rozsahu registrovaných právnických osob založených církví a náboženskou společností vkládají ustanovení o postupu při zrušování účelových zařízení, která podle zákona před vydáním nálezu Ústavního soudu č. 4/2003 Sb. neměla nabývat podle zákona o církvích a náboženských společnostech právní subjektivitu.

K čl. II

V přechodných ustanoveních se jednak zajišťuje kontinuita rejstříků vedených podle současně platného zákona s rejstříky podle novely. Současně se stanovuje roční lhůta k doplnění některých údajů podle zákona. Stanovuje se postup ministerstva v případě, že tyto údaje nebudou doplněny.

K čl. IV a V

V návaznosti na vynechání termínu církevní právnická osoba, jehož vymezení Ústavní soud zrušil, se navrhuje novely dvou zákonů, v nichž se tento termín vyskytuje.

K čl. VI

Účinnost se navrhuje stanovit dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů, stejně jako tomu bylo v případě nabytí účinnosti zákona, a to s ohledem na naléhavost nahrazení přechodného řešení na základě kterého se na ministerstvu evidují charitativní organizace. Na základě ze zkušeností se schvalovacím řízením zákona je takový způsob určení nabytí účinnosti zákona nezbytný. Lhůta k doplnění údajů podle zákona je stanovena odděleně, a to ode dne nabytí účinnosti zákona.